

Asia: VM/1143/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Digi- ja väestötietovirastoa koskevaksi lainsäädännöksi sekä laeiksi eräiden rekisterihallintoa koskevien lakien muuttamisesta

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit luonnoksesta

Puolustusministeriö toteaa, että ehdotuksessa esitetty tavoite ja lähtökohta digitalisaation edistämisestä on perusteltu.

Puolustusministeriö katsoo kuitenkin, ettei digi- ja väestötietoviraston nimiehdotus ole kuitenkaan paras mahdollinen kuvaamaan niitä tehtäviä ja tavoitteita, joita virastolle esitetään. Virastoon koottavat tehtävät ovatkin käytettyjen käsitteiden muodossa osin epäselviä, joten ehdotettujen säännösten sanamuotoja tulisikin vielä tarkastella tältä kannalta.

Puolustusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että julkisuuslaissa tarkoitettua viranomaisten asiakirja- ja tietohallinnolta puuttuu selkeä toimintaa ohjaava ja valvova viranomaistaho. Ohjaustehtävät näyttävätkin jakautuneen Kansallisarkiston lisäksi tietohallintoa ohjaavalle valtiovarainministeriölle sekä sen yhteydessä toimivalle digitaalisen turvallisuuden johtoryhmälle. Nyt käsiteltävän oleva hallituksen esitys sekä tiedonhallintalakihankkeen myötä vaikuttaisi siltä, että ohjaustehtävät jakautuvat entisestään useammille viranomaisille.

Organisaatiouudistus

Kommentit virastojen organisointia koskevista ratkaisuista yleisesti

-

Kommentit lakiin Digi- ja väestötietovirastosta

-

Muu rekistereitä ja tiedonhallintaa koskeva sääntely

Yleiset kommentit virastojen tietojen käsittelyä koskevista ratkaisuista

-

Kommentit väestötietolain (661/2009) muuttamisesta

Puolustusministeriö ottaa kantaa esitettyihin lakimuutoksiin etenkin ns. tiedustelulakipaketin (HE 198/2017, HE 199/2017, HE 203/2017) sekä henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettavan lain (HE 13/2018) ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain (HE 31/2018) kannalta.

Tietojen luovuttaminen viranomaistehtävän hoitamiseen (29 §)

Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, etteivät HE 13/2018 ja HE 31/2018 esitettävä sääntely ole tietosuoja-asetuksen soveltamisalassa. Näin ollen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohta eivät ole henkilötietojen käsittelyn perusteena edellä tarkoitettujen esitysten tarkoittamassa sääntelyssä.

Puolustusministeriö katsoo, että esitettyssä 29 §:ssä pitäisi ottaa huomioon viranomaiset, joiden käsittelyyn ei sovelleta tietosuoja-asetusta eikä ehdotettua yleistä tietosuojalakia (HE 9/2018).

Selvitys tietojen käytöstä ja suojauksesta (44 §)

Puolustusministeriö ei näe tarkoituksenmukaiseksi 44 §:ssä esitettyä selvityksen antamista etenkin HE 202/2017:ssä esitetyn sotilastiedusteluviranomaisen osalta. Ns. tiedustelulakipaketissa esitetään perustettavaksi tiedustelutoimintaa valvovaksi ulkopuoliseksi viranomaiseksi tiedusteluvaltuutettu (HE 199/2017), jonka tehtävänä on valvoa muun muassa lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa. Näihin voidaan katsoa myös sisältyvän se, että tiedusteluviranomaisen tietoja säilytetään asianmukaisella tavalla. Lisäksi henkilötietojen käyttöä valvoisi tietosuojavaltuutettu.

Nyt käsiteltävänä oleva säännös on varsin laaja. Säännöksen mukaan selvityksessä olisi käytävä ilmi, miten tietojen hallinnollinen ja fyysinen turvallisuus sekä henkilöstö-, tietoliikenne-, ohjelmisto-, tietoaaineisto-, käyttö- ja laitteistoturvallisuus varmistetaan. Edellä tarkoitettut tiedot, etenkin sotilastiedustelutoiminnassa, ovat erittäin sensitiivisiä ja voivat vaarantaa pahimmassa tapauksessa koko toiminnan salassa pidettävyyden, sotilastiedusteluviranomaisen henkilöstön turvallisuuden sekä viime kädessä maanpuolustuksen.

Jos kuitenkin säännöksessä esitettyä selvitystä vaadittaisiin myös sotilastiedusteluviranomaiselta, olisi selvityksen antamisen edellytyksenä oltava se, että Digi- ja väestötietovirastolla on edellytykset käsitellä luovutettavia tietoja niiden suojaustason mukaisesti.

Puolustusministeriö esittää harkittavaksi, että tilanteissa, joissa sovelletaan HE 13/2018 tai HE 31/2018 esitettyä sääntelyä, sovellettaisiin nyt käsiteltävänä olevan luonnoksen 44 §:n 3 momenttia. Tämä edellyttäisi, että momenttiin lisättäisiin viittaukset HE 13/2018 ja HE 31/2018 esitettyihin lakeihin tai maininta sotilastiedustelutoiminnasta.

Digi- ja väestötietoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus (52 §)

Puolustusministeriö katsoo, että esitetty säännös on varsin laaja. Tarkastusoikeuden piiriin kuuluisivat käsiteltävänä olevan esityksen mukaisesti väestötietojärjestelmästä luovutettujen tietojen käsittelyssä käytetyt laitteet ja ohjelmistot salassapitosäännösten estämättä.

Kuten edellä on todettu, etenkin sotilastiedustelutoiminta on sensitiivistä ja sen salassapidon vaarantuminen voi vaarantaa pahimmillaan koko Suomen maanpuolustuksen sekä sotilastiedusteluviranomaisen henkilöstön hengen ja terveyden.

Edellä todetusti tiedustelutoimintaa valvomaan esitetään HE 199/2017:ssä uusi viranomainen tiedusteluvaltuutettu, jonka voidaan katsoa täyttävän tiedustelutoiminnan osalta nyt käsiteltävänä olevassa luonnoksessa esitetyt valvontatehtävät.

Puolustusministeriö katsoo, että säännöksen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden ulkopuolelle pitäisi sulkea sotilastiedustelutoiminta.

Käyttäjärekisterit ja lokitiedot (53, 54, 56 ja 57 §:t)

Puolustusministeriö katsoo, että lakiehdotuksen 53 ja 56 §:ssä olisi otettava huomioon tiedustelulaki-paketti. Käyttäjärekisteri ja lokitiedot olisi toteutettava niin, että niistä ei muodostu vaaraa sotilastiedustelun tiedustelutehtävän suorittamiselle tai sotilastiedusteluviranomaisen henkilöstölle.

Lisäksi puolustusministeriö katsoo, että lakiehdotuksen 54 ja 57 §:ssä tarkoitetun tietojen käytön olisi voitava tapahtua niin, että sotilastiedustelun tiedustelutehtävä tai sotilastiedusteluviranomaisen henkilöstö ei vaarannu.

Puolustusministeriö katsoo, että esitetyn viraston sekä sotilastiedustelun kesken olisi löydettävä molemmille osapuolille tarkoituksenmukainen ja lain vaatimukset täyttävä ratkaisu. Säännöksiä tulisikin täsmentää niin, ettei HE 203/2017 esitetty sotilastiedusteluviranomaisen tai sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) tarkoitettujen viranomaisten tekemät tiedonhaut näy ulkopuolisille.

Tietojen luovuttaminen viranomaisille (55, 58 ja 59 §)

Puolustusministeriö katsoo, että lakiehdotusten 55:n 1 momentin 1 kohtaan ja 58 §:n 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja sotilastiedusteluviranomaiselle sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 86 §:ssä säädettyihin tehtäviin.

Edellä esitetty lisäys esitetään tehtäväksi myös lakiehdotuksen 59 §:n 3 momenttiin, mikä koskee tapahtumatietojen luovuttamista.

Kommentit Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettavaan lakiin

-

Kommentit muihin viraston tietojenkäsittelyä koskeviin säännöksiin

-

Tekniset säädösmuutokset

Kommentit säädösten valmistelusta ja muutostarpeiden kartoituksesta

-

Puuttuuko lausuntopyynnön liitteenä olevasta luettelosta (Liite 2) jokin laki, jota olisi muutettava organisaatiouudistuksen myötä?

-

Esityksen vaikutukset

Kommentit esityksen vaikutuksista

Puolustusministeriö toteaa, että väestötietojärjestelmässä on kyse suomalaisen yhteiskunnan perusrekisteristä, jota ylläpidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä yhteiskunnan jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja

turvaamiseksi. Tästä syystä olisikin hyvä arvioida tarkemmin milloin tiedon antamisessa korostuu yksityisyyden suoja perusoikeutena ja milloin eri syistä korostuvat julkisuusperiaatteen huomioiminen.

Puolustusministeriö katsoo, että väestötietojärjestelmän rekisterinpidossa tulisi korostaa pääsääntöisesti yksityiselämän suojaa perusoikeutena suhteessa julkisuusperiaatteeseen. Väestörekisteritiedot eivät kohdistu varsinaisesti viranomaisiin tai viranomaisten henkilöstöön, mistä syystä rekisteriin merkityillä henkilötiedoilla ei ole lähtökohtaisesti merkitystä julkisuuslain 3 §:ssä säädetyn tarkoituksen kannalta.

Edelleen ei ole täysin yksiselitteistä milloin ja missä tilanteissa väestörekisteritietoja voitaisiin luovuttaa siinä tarkoituksessa, että kysymys olisi julkisuuslain perusperiaatteiden mukaisesta mahdollisuudesta valvoa julkisen vallan tai julkisten varojen käyttöä (vrt. Julkl 1 §, 3 § ja 17 §).

Lopuksi kuitenkin todettakoon, että henkilötietojen suojaa on arvioitu varsin kattavasti luonnoksessa.

Muut kommentit

Muut kommentit

Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotukseen liittyy riskejä siitä, että erityisesti tiedonhallintalain valmistelun vireille saattamisen yhteydessä esille tullut kysymys voimassa olevan asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ohjausvastuusta, oikeammin kysymys voimassa olevassa julkisuuslaissa tarkoitetun asiakirja- ja tietohallinnon ohjaus- ja valvontatehtävästä vastaavasta viranomaistahosta, ollaan osoittamassa yhä useammalle taholle, mikä saattaa aiheuttaa epäselvyyksiä. Toisaalta voidaan todeta, että tietohallinnon ohjaus on painottumassa valtiovarainministeriön hallinnonalalle kuuluvien keskushallintotason virastojen tehtäviksi.

Nurminen Minnamaria
Puolustusministeriö

Honkanen Kosti
Puolustusministeriö